

basis for giving up the old approach of managing housing and utilities commune service and in favour of the most efficient force – condominiums.

Unfortunately, institutional reforms in the sphere of housing and community services weren't realized in its full range. In particular, the new Housing Code wasn't adopted. One of the main reasons was taught opposition between political forces, which were fighting for the power.

Revolution of Honour boosted new wave of reforms in housing and utilities commune service, which was caused by the civil society activization, critical state of economy, creation of new, potentially more affective technologies in house management and starting the policy of energy efficiency technologies under the conditions of war against Russia.

The main issue of this new stage is adoption of the law About specifics of property rights realization in apartment buildings. It presents a new format of house management. Thus we have a chance to create a really civil society. Further optimization and stable performance of housing and utilities commune service requires coordination of efforts of the parliament, executive bodies, local government, commune and private enterprises and commune service c

Key words: housing and utilities commune service, reforming, legal regulation, housing management companies, condominium.

УДК 323.212

М. П. КУНИЦЬКИЙ

МОТИВИ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ ЯК ПРЕДМЕТ ВИВЧЕННЯ СУЧАСНОЇ НАУКИ

Аналізується зміст, природа та типологізація мотивів політичної участі людини, спираючись на ідеї та теорії психологічної науки. З'ясовується, що для осмислення природи мотивів політичної участі найбільш вживаними є ідеї гуманістичної психології, які пов'язують потреби та мотиви діяльності. Ієрархічність потреб визначає мотиви та форми політичної активності людей. Підсумовується, що зміст та природа мотивів, і зокрема мотивів політичної активності людини, мають комплексний характер, обумовлені низкою чинників та зв'язків з іншими елементами політичної діяльності.

Ключові слова: мотив, політична участь, мотивація, потреба, політична діяльність.

Куницький Н. П. Мотивы политического участия как предмет изучения современной науки

Анализируется содержание, природа и типология мотивов политического участия личности, опираясь на идеи и теории психологической науки. Определяется, что для осмысления природы мотивов политического участия наиболее активно используются идеи гуманистической психологии, в которых обосновывается связь потребностей и мотивов деятельности. Иерархичность потребностей определяет мотивы и формы политической активности людей. Обобщается, что содержание и природа мотивов, и в частности мотивов политической активности человека, характеризуются комплексностью, обусловлены рядом факторов и связаны с другими элементами политической деятельности.

Ключевые слова: мотив, политическое участие, мотивация, потребность, политическая деятельность.

Kunytskyi Mykola. Reasons of Political Participation as Article of Study of Modern Science

The article is devoted to the analysis of substance, nature and typology of reasons of human's political participation, leaning on ideas and theories of psychological science. It is determined that the problem of research of reasons of political participation is based on the theories of psychology. Psychological science probes the reason in the context of general psychological structure of activity according to the scheme: «purpose – reasons – method of implementation – result». Attention is paid on the usage of terms «to motivate» and «motivation» as «orientation» and «activity» of personality. The analysis of different approaches to of scientists in relation to nature of reason allowed to comprehend the reason as internal motivation of activity of a man, where the basis of which is, foremost, contentment of some need (basic, vital, biological, social). At the same time, it does not eliminate that interests, ideals, aspirations, social settings, values can motivate activity of a man.

Key words: reason, political participation, motivation, necessity, political activity.

В сучасному житті політична участь, з одного боку, відображає рівень демократичного розвитку суспільства, з іншого – рівень політичної самоорганізації людини. Варто зазначити, що демократизаційні зміни пов'язані з активізацією політичної участі громадян, а також з певною трансформацією одних, зовні орієнтованих стимулів політичної участі на інші – внутрішньо зорієнтовані мотиви. Це спрямовує дослідницьку увагу на вивчення проблеми мотивації як однієї зі складових політичної участі.

У сучасній науці мотив розглядається як певний внутрішній спонукальний чинник, вираз внутрішньої готовності людини, який визначає мету та конкретні її дії. Проблему мотивів та мотивації досліджує психологія, частково педагогіка, політичних мотивів – політична психологія. Психологічна наука досліджує мотив у контексті загальної психологічної структури діяльності за схемою «мета – мотиви – спосіб виконання – результат». Відповідно до чого, на думку науковців, діяльність людини починається з усвідомлення мети, яка відображає потреби. Мотиви збуджують до діяльності та можуть бути як потенційними (не включеними до структури діяльності), так і актуальними (включеними в структуру діяльності). Спосіб виконання орієнтується на мету, а результат фіксує ступінь її досягнення¹.

Науковці відмічають, що уперше поняття мотивації було вжито А. Шопенгауером у 1900 році. У подальшому цей термін використовували для пояснення причини поведінки та діяльності людини. Поняття «мотив» є похідним від французького *motivus*, що позначає «спонукання до дії»². Слово має латинське коріння — *movere*, що в перекладі означає «рухати», «штовхати».

У словниках зі психології та педагогіки зміст цього терміну зводиться до наступного: певний імпульс до діяльності, яка сприяє задоволенню потреб суб'єкта; предметно-орієнтована активність; предмет (матеріальний або ідеальний), що спонукає і визначає вибір спрямованості дії; усвідомлена причина, що є основою вибору дій і вчинків людини³.

Варто вказати, що нині можна побачити досить широкий спектр трактувань, а точніше зведення чи ототожнення поняття мотиву з потребами та потягами, спонуканнями, бажаннями, настановами, психічними процесами та станами, умовами існування тощо. Сучасна дослідниця С. Парфілова виокремлює два підходи у розумінні сутності мотиву, які сформувалися у психологічній науці, називаючи їх як моністичний та інтегральний.

У межах моністичного підходу дослідницею акцентовано увагу на таких концепціях: мотив як усвідомлена людиною потреба (Л. Божович, О. Ковальов, К. Платонов, С. Рубінштейн та ін.); мотив як мета та предмет задоволення потреби (О. Леонт'єв); мотив як детермінанта дії чи вчинку, внутрішньо усвідомлене спо-

нукання, яке відображає готовність людини до активності, при чому в якості мотиву можуть бути не лише бажання, прагнення людини, але й зовнішні стимули (В. Вілюнас, В. Ковальов, М. Магомед-Емінов, Ж. Нюттен, Г. Олпорт та ін.); мотив як намір (Л. Божович); мотив як стійка характеристика особистості (особистісна диспозиція) (Дж. Аткинсон, Б. Зейгарник, В. Мерлін, Г. Мюррей, Р. Немов, К. Платонов та ін.); мотив як особливий стан людини, який змушує її діяти або не діяти (Дж. Гілфорд, Р. Пілоян, Е. Хілгард та ін.); мотив як формулювання мети та засобів її досягнення; формулювання допомагає людині усвідомити мету дії та ухвалити рішення про її початок (К. Обухівський); мотив як задоволення реалізації потреби (В. Асєєв, П. Якобсон та ін.)⁴.

Водночас, як справедливо вказує дослідниця, кожна з цих теорій має як щось раціональне, так і низку недоліків і, відповідно критики, яка в цілому зводиться до вузькості бачення у мотиві лише єдиної детермінанти. Поведінка є системним утворенням і зумовлена системою детермінант. На противагу моністичному, інтегральний підхід (Є. Ільїн, В. Леонтєв, М. Магомед-Емінов, Д. Узнадзе та інші) визначає складну багатокомпонентну природу цього психологічного утворення, яке зумовлюється сукупністю чинників, кожний з яких виконує в цілісному процесі детермінації свої функції. Зокрема В. Леонтєв на прикладі навчальної діяльності визначає поняття мотиву як інтегрального, тобто цілісного способу організації активності людини, що містить когнітивні, потребнісні та регуляційно-виконавчі структурні компоненти⁵. На думку О. Малихіної такі психологічні феномени як потреба, мета, намір, стан та інші можуть впливати на формування конкретного мотиву навчання, але жоден із них є лише його компонентами. Іншими словами, мотив особистості може включати і потребу, і мету, і намір, і спонукання, і властивості особистості, які в сукупності детермінують поведінку людини. У кожному конкретному випадку різний набір компонентів може бути основою дії або вчинку і стимулювати формування нового мотиву⁶.

Аналіз наукової літератури дозволяє визначити основний зміст категорії «мотив»: відображає внутрішній рушійний імпульс людини до діяльності; мотиви обумовлені особистісними та соціально-культурними потребами людини; мотиви визначаються

умовами життя певного суспільства; мета та мотиви є взаємозв'язаними та взаємообумовленими: спонукають людину до діяльності, визначають її зміст і способи виконання; формуються під час діяльності; мотиви мають багато видів, наприклад, за часом та перспективою розподіляють на близькі, віддалені; далекі; за рівнем усвідомлення – чітко усвідомлені та неусвідомлені та інші види.

Психологи вказують на соціальну обумовленість та орієнтованість мотиву: «... система особливих предметно-орієнтованих динамічних відносин суб'єкта із дійсністю, що задана взаємодією природних і соціокультурних начал у його психічній організації»⁷.

Вивчення різних підходів науковців щодо природи мотиву дозволяє розглядати мотив як внутрішню спонуку активності людини, в основі якої є, передусім, задоволення певної потреби (базової, життєвої, біологічної, соціальної). Разом з тим, це не виключає того, що мотивувати активність людини можуть інтереси, ідеали, прагнення, соціальні установки, цінності.

Мотиви політичної участі досліджуються у діалектичному поєднанні з політичними та ціннісними орієнтаціями, з діяльністю, чому присвячено праці Б. Гозмана, С. Каверіна, М. Слюсаревського, А. Юр'єва, Л. Карамушки, М. Пірен, Д. Ольшанського, Г. Циганенко, П. Фролова, О. Шестопаля та інших. Основні наукові підходи і теорії політичної мотивації детально розглянуто І. Вільчинською.

Відзначимо, що вивчення мотивації політичної участі базується на фундаментальних закономірностях психологічної науки, в якій склалося декілька напрямів вивчення, зокрема: К. Данцигер (термінологічний аналіз психології мотивації у США); Д. Леонт'єв, О. Орлов, Г. Гекгаузен (осмлення етапів розвитку психології мотивації та понятійних систем); О. Ткаченко, А. Петровський, М. Ярошевський (вивчення трансформації категорії «мотив»); В. Роменець (аналіз історичного виміру мотиваційного досвіду і його відображення в теорії мотивації) та інші⁸.

Науковий інтерес викликає погляд К. Данцигера щодо використання термінів «мотив», «мотивувати» та «мотивація». Науковець відзначає, що у ХІХ ст. використовувався термін «мотив», який був сфокусований на внутрішніх характеристиках людини, пов'язаних із певною поведінкою. У ХХ ст. активно почали використовувати

терміни «мотивувати» (to motivate) та «мотивація» як «спрямованість» та «активність» особистості. Популярність цих термінів К. Данцигер пояснює потужним розвитком реклами, зростанням сфери продаж, педагогічної практики. Такі поняття як бажання, інтереси, мотиви стали позначати те, на що хотілося впливати. «...Термін же «мотивація» досить добре підходив для опису усього спектру можливих особистих спрямувань як потенційних об'єктів впливу у контекст розуміння «суспільство = сукупність індивідуальностей»⁹.

Науковці трактують мотивацію як комплекс причин, факторів, які збуджують поведінку або дії; як механізм вибору певної форми поведінки людиною. С. Рубінштейн надає таке визначення мотивації: «це опосередкована процесом відображення суб'єктивна детермінація поведінки людини»¹⁰. Мотивація, на думку Г. Гекгаузена, відображає гіпотетичні процеси, які пояснюють причинні зв'язки між умовами ситуації, індивідуальними особливостями і дією, що виникає. Мотивами, на думку вченого, є індивідуальні особливості процесу, які дозволяють розкрити та передбачити причинні зв'язки поведінки¹¹.

О. Орлов вказує, що першою теоретичною схемою психології мотивації є «стимул-реакція (S-R)», яка виникла на межі XIX-XX ст. у Європі та США. Відповідно до поведінкової парадигми мотив і стимул є синонімами, і є зовнішніми чинниками діяльності; у психоаналітичній – є внутрішніми чинниками; гештальт-психологічний підхід об'єднує ці групи чинників; когнітивний підхід вказує на наявність опосередковуючих внутрішніх характеристик (передусім, когнітивних), і схема поведінки виглядає так: S-H-R, де S – зовнішній чи внутрішній стимул, H – когнітивні змінні, R – поведінка. Основні мотиваційні поняття: мотивація, потреба, мета¹².

Природу виникнення мотивів та мотиваційної сфери Г. Гекгаузен вбачає у причинах певних дій іншої людини («мотиваційні питання») і виокремлює три типи причин: причини першого типу (відмінність поведінки людей у подібних ситуаціях; це дозволяє визначити «мотив» як певну ціннісну диспозицію, яка відрізняє одну людину від іншої); причини другого типу (обумовленість поведінки людини певною ситуацією, що розкриває зміст поняття

мотивації як спрямованості на певну мету, вплив як особистісних, так і ситуативних чинників); причини третього типу визначають сам процес, дію – виконання самої дії, швидкість трансформації наміру у його реалізацію та результат дії, що орієнтує на вивчення вольових процесів). Науковець проводить паралелі між причинами трьох типів і етапами розвитку наукового пояснення психології мотивації¹³.

Аналіз пласту психологічної теорії, присвяченого проблемі психології мотивації, дозволив В. Климчуку виокремити такі основні напрями вивчення цієї проблематики:

- психологія мотивації як складова психології особистості, пріоритет вивчення – мотиваційне ядро (базові потреби, які є основою особистості та її рушійними силами; інваріантними джерелами енергії, яка трансформується у поведінку), зокрема дослідження того, що рухає людиною – біологічні інстинкти, лібідо, потреба у домінуванні тощо, їх класифікація та діагностика;

- вивчення діяльності як соціально-обумовленого процесу, зокрема питання телеологічної причинності (А. Адлер), колективного несвідомого (К. Юнг), мотивації як породження системи «індивід-світ» (Г. Мюррей), контролю мотиваційних процесів через їх опосередкування (Л. Виготський); гуманізація уявлення про людську мотивацію (Г. Олпорт, А. Маслоу, К. Роджерс), ідея соціальної зумовленості поведінки у практику управління виробництвом (Е. Мейо); особливість ситуації та її впливу на людину (Ф. Герцберг);

- зближення із когнітивною психологією та зміщення акценту на вивчення механізмів трансформації потреб у конкретні дії, зсув зі статичних моделей мотивації на динамічні (теорії мотивації Дж. Аткінсона, А. Бандури, Г. Гекгаузена, О. Леонтєва, Д. Макклеланда, Ж. Ньюттена, Дж. Роттера, Д. Узнадзе, Л. Фестінгера)¹⁴.

Крім того, В. Климчук на основі вивчення сучасної вітчизняної і зарубіжної наукової літератури виокремлює три домінуючих дискурси психології мотивації: дискурс «автентичності» (теорія самоактуалізації А. Маслоу, теорія самодетермінації Е. Дісі, Р. Раяна); дискурс «оцінювання» (теорія загальних очікувань В. Врума, Дж. Кемпбелла, теорія справедливості Дж. Адамса, теорія постановки цілей Е. Лока); дискурс «експансії» (теорія моти-

вації досягнення, теорії владної та афіліативної мотивації, Д. Макклеланд, Дж. Верроф, Д. Вінтер, Н. Бішоф, С. Ксьонзські, А. Меграбян) та дискурс «конструювання» (теорія мотивації Ж. Ньюттена, соціально-конструкціоністські моделі мотивації Е. Сіван, Д. Хіккі, реверсивна теорія мотивації М. Аптера, соціокультурні теорії мотивації, розроблені у руслі ідей Л. Виготського, інтеракційна концепція владної мотивації В. Васютинського, нелінійна модель мотиваційної сфери особистості В. Бодрова, Г. Ложкіна, О. Плюща, концепція Ж. Вірної)¹⁵.

Нині значна увага науковців зосереджена на вивченні дискурсу «конструювання», що проектується і на дослідження політичної участі. Заслуговує на увагу спроба В. Климчука синтезувати наступні напрями, які склалися у вивченні цього дискурсу: індукція мотивації та зміни у змісті і структурі наративів (Дж. Джордже-сена, С. Солано); соціальний дискурс і зміни у мотивації особистості (М. Берг, Дж. Лападат, Дж. Лестер, С. МакКвігган, Ж. Морі, Б. Мотт, Дж. Ров), у межах якого формуються поняття навчального (Кс. Гао, П. Метьюс) та мотиваційного дискурсів (Кс. Гао, С. Кван, Х. Патрік, Г. Сідерідіс, Дж. Тернер); представлення мотивації у мові та наративах (Е. Барагванат, Дж. Кілхофнер, К. Меттінглі, Дж. Саллівен, К. Хелфріч, а також праці Г. Гекгаузена, Д. Макклеланда, Г. Мюррея); дослідження колективної мотивації та суспільних мотиваційних тенденцій (Д. Макклеланд); аналіз соціально-інтеракційних феноменів мотиваційного впливу, мотиваційної емпатії та інтелекту (К. Вайлд, Е. Дісі, М. Ензл, К. Мамалі, Г. Нікс, Г. Сідерідіс, З. Фрідман); теорія мотивації відносин (Ж. Ньюттена та роботи з психології мотивації, виконані у руслі соціокультурної теорії Л. Виготського); вивчення владної мотивації (В. Васютинський), мотиваційно-сислового структурування майбутнього (К. Черемних) та стильового підходу до вивчення мотиваційно-сислової регуляції особистісної реалізації (Ж. Вірна), нелінійної моделі мотиваційної сфери (В. Бодров, Г. Ложкін, О. Плющ)¹⁶.

Не менш важливою у сучасній науці є проблема типологізації мотивів. Значна частина науковців (Г. Гекгаузен, Є. Ільїн, Д. Кікнадзе, А. Маркова, М. Олехнович, Д. Холл та інші), досліджуючи сферу навчання, виокремлюють дві групи мотивів: зовнішні та

внутрішні. До зовнішніх мотивів відносять ті детермінанти поведінки, які перебувають поза сферою особистості та стимулюють, спрямовують бажані їй дії та гальмують небажані. Це винагороди, заохочення, покарання або інші види зовнішньої стимуляції. Науковцями зроблено висновок про те, що зовнішні мотиви у навчанні безпосередньо не зачіпають змісту, процесу і результатів такої діяльності, серед них це «вимоги вчителів, почуття обов'язку, прагнення ствердитися серед однолітків, отримати авторитет в учителів і батьків, бажання уникнути покарань і дорікань з боку вчителів і батьків, бажання продемонструвати свої можливості, почуття власної гідності, бажання отримати високі оцінки, прагнення уникнути негативних оцінок, розуміння значення навчання для подальшого життя»¹⁷.

Внутрішня мотивація відображає детермінованість поведінки зсередини самої особистості, коли стимули до діяльності та її регулювання йдуть зсередини особистісного Я, виникають у процесі діяльності, не існують поза нею та супроводжуються позитивними переживаннями. Прикладами такої мотивації у навчальному процесі є почуття радості та задоволення від навчання та його результатів. Психологи відмічають позитивний вплив на процес навчання і особистість внутрішньої мотивації та значимість зовнішніх мотивів під час розв'язання конкретних ситуацій і задач.

Іншою є класифікація мотивів Д. Макклелланда і Дж. Аткинсона, які виокремлюють мотиви, які можна використати для аналізу політичної участі, це мотив влади, мотив досягнення і мотив афіліації (прагнення бути з іншими). У деяких ситуаціях мотив влади доповнює мотив контролю¹⁸.

А. Ключев, Н. Теплова, А. Хренов до найбільш загальних мотивів політичної участі відносять ідеологічний, нормативний та рольовий. Домінування ідеологічного мотиву вказує на участь людини в політичному житті, підтримку ідеології суспільного розвитку, ідентифікацію особистих політичних цінностей з домінуючими цінностями суспільства і держави, які фактично є елементом її структури. Розходження ж особистих і політичних установок може викликати протестну поведінку людини.

Нормативний мотив означає, що політична поведінка відповідає правилам політичної системи, без співвіднесення їх з особи-

стісними цінностями та установками. Правильною і ціннісною установкою визнається підкорення політичній системі, визнання сили влади.

Рольові мотиви відповідають тій соціальній ролі, яку людина виконує у політичному житті, що обумовлено існуючою політичною системою, її інститутами та цінностями, соціальним положенням людини та її самооцінкою. Вважається, що радикальність установок і поведінки притаманне людям, які посідають нижчі сходинки в соціальній ієрархії суспільства¹⁹.

Д. Ольшанський виокремлює такі мотиви політичної участі:

- мотив інтересу та привабливості політики як сфери діяльності;
- пізнавальні мотиви (отримання знань про політичну сферу, що надає певні переваги людині, яка має такі знання відносно тих людей, які не орієнтуються в цій сфері (особливо це помітно у підлітковому віці);

- мотив влади над людьми (один з найдавніших та глибинних мотивів);

- ідеологічні мотиви (сталі мотиви, засновані на співпадінні власних цінностей людини, її ідеологічних позицій з ідеологічними цінностями політичної системи);

- мотиви вдосконалення світу (пов'язані з розумінням недосконалості існуючого світу і прагненням його покращити, вдосконалити; такі мотиви притаманні людям, які зорієнтовані на професійну політичну діяльність, для яких політика є інструментом вдосконалення світу);

- традиційні мотиви (займатися політикою є певною традицією в сім'ї, серед друзів, громади);

- меркантильні мотиви (займатися політикою заради отримання грошей та прибутку);

- псевдомотиви (формуються, як правило, методами пропаганди і викривляють реальну картину світу, політичні процеси, політичні відносини)²⁰.

Серед мотивів політичної участі також є мотив досягнення успіху (Г. Мюррей).

Найбільш вивченим, на наш погляд, є мотив прагнення влади. Він аналізується у працях А. Адлера, Ж. Блонделя, В. Васютинського, С. Каверіна, Д. Макклелланда, Е. Фромма, К. Хорні, Г. Лас-

суелла, Р. Лейна, А. Джорджа, Д. Райгородського та інших дослідників. Спільною в їх підходах є ідея, що мотив влади відображає зацікавленість людини в отриманні впливу контролю над іншими людьми, групою, суспільством, світом; бажання вражати, викликати сильну емоційну реакцію в інших. Відрізняють науковців пояснення природи виникнення цього мотиву: компенсаторна природа (Г. Лассуелл); як самоутвердження у владі, контролі (А. Джордж); компенсація неусвідомленого психічного дискомфорту (М. Херманн); дефіцит позитивних відносин у ранньому дитинстві (Д. Райгородський); відчуття сили людини, її об'єктивної переваги (К. Хорні та Е. Фромм); пошук смислу того, що відбувається, відданість цінностям-цілям рухів, схожість цінностей особистості та цих рухів.(Г. Кантріл та К. Кеністон) та інші²¹.

Представляє науковий інтерес підхід С. Каверіна, який описує потребу влади як синдрому п'яти базових потреб: свободи (влада – засіб досягнення безпеки), гедонізму (влада – засіб задоволення матеріальних потреб), самоствердження (влада як отримання престижу, пошани, визнання), самовираження (влада як змагання та досягнення найкращого результату), потреба бути особистістю (владою – інструмент для корисних справ, орієнтованих на інших людей, а не лише для себе)²².

Серед науковців є розповсюдженою думка про те, що політика не стимулює і не породжує у людини якісь особливі потреби; у політичній сфері діють загально-людські потреби²³. Тобто політична участь не потребує спеціальних особистісних потреб, які пов'язані з політичною діяльністю. Така позиція науковців ґрунтується на ідеях гуманістичної психології, які використовуються для вивчення мотивів політичної участі. Згідно концепції її засновника А. Маслоу існує п'ять основних мотивів особистості: фізіологічні; потреба в безпеці; потреба в любові; потреба в самоствердженні; потреба в самоактуалізації. Усі ці потреби створюють ієрархію, де перші три вважаються первинними, а потреби в самоствердженні та самоактуалізації – вищими (вторинними). Задоволення первинних потреб визначає вищі потреби. Ця ієрархія потреб використовується для аналізу мотивації політичної участі. Фізіологічні потреби трансформуються в потреби покращення життєвого рівня; потреба в безпеці відповідає прагненню миру, порядку, стабільно-

сті, законності; потреба в любові виражається в потребі ідентичності, приналежності до певної соціальної групи, партії, громадської організації тощо; потреба в самоствердженні трансформується в потребу підвищення соціального статусу і престижу; потреба в самоактуалізації – у потребу артикуляції та реалізації інтересів в політичній сфері²⁴.

Ця система потреб пояснює причини та форми політичної активності людей. Так, в умовах трансформаційного суспільства домінуючими мотивами більшості людей виступають мотиви, обумовлені первинними потребами (покращення життєвого рівня; потреба в безпеці, соціального захисту тощо). Для стабільного, економічно розвинутого суспільства, згідно поглядів Р. Інглегарт, де задоволені первинні потреби, спостерігається зсув в бік постматеріальних цінностей, що формують потреби якості життя – екологічні проблеми, залучення широкої аудиторії громадян для вирішення важливих питань на місцевому рівні, проблема бюрократизму та безособовості влади, гармонізації суспільних відносин. Ці потреби формують мотивацію виникнення нових ідеологій та діяльність різних нових масових об'єднань та рухів – молодіжних, екологічних, жіночих та інших.

Підсумовуючи, зазначимо, що проблема дослідження мотивів політичної участі ґрунтується на теоріях психології. Найбільш розповсюдженим є використання ідей гуманістичної психології, які пов'язують потреби та мотиви діяльності, дозволяють осмислити зміни мотивів політичної участі. Зміст та природа мотивів, і зокрема мотивів політичної активності людини мають комплексний характер, обумовлені низкою чинників та зв'язків з іншими елементами політичної діяльності та політичної сфери.

Розвиток громадянського суспільства в нашій країні, виховання політично свідомого громадянина серед іншого, залежить від наявних та домінуючих потреб та інтересів, поглядів на політичну сферу та конкретних дій. Крім того, виклики та кризи останніх років посилюють увагу науковців щодо вивчення їх впливу на формування мотиваційної сфери людини та її трансформацію за цих умов. Це актуалізує подальше глибоке осмислення проблеми суб'єктивного виміру політики, і зокрема мотиваційної сфери політичної участі особистості.

1. *Платонов К. К.* Система психологии и теория отражения. Москва: Наука, 1982. 309 с.
2. *Єрохін С. А., Нікітін Ю. В., Нікітіна І. В.* Концепція професійної мотивації студентів як фактора конкурентності на ринку праці // Науковий юридичний журнал № 1(1). Ч. II. Хмельницький: Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2011. С. 20–27.
3. *Парфілова С. Л.* Психологічні підходи до проблеми мотивації. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/8468/1/Parfilova.pdf>
4. *Ильин Е. П.* Мотивация и мотивы. Санкт-Петербург: Питер, 2004. С. 61.
5. *Леонтьев В. Г.* Психологические механизмы мотивации учебной деятельности: учебн. пособ. Новосибирск: НГПИ, 1987. 90 с.
6. *Малыхина О. В.* Мотивация учіння молодших школярів. Київ: Навчальна книга, 2002. С. 32.
7. *Петровский А. В., Ярошевский М. Г.* Основы теоретической психологии: учебник. Москва: ИНФРА-М, 1998. С. 204.
8. *Климчук В. О.* Мотиваційний дискурс особистості: на шляху до соціальної психології мотивації: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. С. 77.
9. Там само.
10. *Рубинштейн С. Л.* Основы общей психологии. Санкт-Петербург: Питер Ком, 1999. С. 368.
11. *Хекхаузен Х.* Мотивация и деятельность. В 2 т. Москва: Педагогика, 1986. 408 с.
12. *Климчук В. О.* Цит. праця.
13. Там само.
14. Там само. С. 82.
15. Там само. С. 82.
16. Там само. С. 91.
17. *Парфілова С. Л.* Цит. праця. С. 29.
18. *Макклелланд Д.* Мотивация человека. Санкт-Петербург: Питер, 2007. 672 с.
19. *Клюев А. В., Теплова Н. А., Хренов А. Е.* Политическая культура и поведение / Политология : учебное пособие для технических университетов. С.-Петербург: Бизнес пресса, 1998. С. 299.
20. *Ольшанский Д. В.* Основы политической психологии. Екатеринбург: Деловая книга, 2001. С. 140.
21. *Руда Н. Л.* Феномен мотивації політичного лідерства // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Психологічні науки. 2013. Т. 2. Вип. 11. С. 249-253. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdups_2013_2_11_48
22. *Каверин С. Б.* Что такое потребность власти? // Психология и психоанализ власти: Хрестоматия: В 2 т. : Личность. Государство. Власть. Политич. и социал. психология лидерства. Самара: Изд.дом «Бахрах-М», 1999; Т.1: Психология и психоанализ власти: Власть; Политическая психология лидерства. Самара: Изд.дом «Бахрах-М», 1999. С. 335-352.
23. *Юрьев А. И.* Глобализация как новая форма политической власти, изменяющая человека и миропорядок // Россия. Планетарные процессы / ред. В. Ю. Большаков. Санкт-Петербург: Изд-во СПбГУ, 2002. 752 с.
24. *Юрьев А. И.* Введение в политическую психологию. Санкт-Петербург: Изд-во СПбГУ, 1992. С. 187.

Kunytskyi Mykola. Reasons of Political Participation as Article of Study of Modern Science

The article is devoted to the analysis of substance, nature and typology of reasons of human's political participation, leaning on ideas and theories of psychological science. It is determined that the problem of research of reasons of political participation is based on the theories of psychology. Psychological science probes the reason in the context of general psychological structure of activity ac-

ording to the scheme: «purpose – reasons - method of implementation – result». Attention is paid on the usage of terms «to motivate» and «motivation» as «orientation» and «activity» of personality. The analysis of different approaches to scientists in relation to nature of reason allowed to comprehend the reason as internal motivation of activity of a man, where the basis of which is, foremost, contentment of some need (basic, vital, biological, social). At the same time, it does not eliminate that interests, ideals, aspirations, social settings, values can motivate activity of a man.

In the article attention is accented on the problem of typology of reasons. There were analyzed external and internal reasons of activity of a man. Classifications of reasons which can be used for the analysis of political participation, were selected: reason of power, reason of achievement and reason of affiliation; ideological, normative and roleviy reasons and other. Reason of poer is the most researched.

The most common approach for explanation of reasons of political participation is the usage of ideas of humanism psychology which connect necessities and reasons of activity. The hierarchy of necessities determines motivation of political participation, explains reasons and forms of political activity of people. In the conditions of transformational society there are predominant reasons for the most people due to the primary necessities (improvement of standard of life; security and social needs and so on). Conditions of stable society form necessities of life`s quality that actualize reasons conditioned by the secondary necessities.

It is summarized that substance and nature of reasons, and in particular reasons of political activity of man, have complex character conditioned by some of factors and connections with other elements of political activity.

Key words: reason, political participation, motivation, necessity, political activity.